

PROF. DR. ANIL ÇEÇEN : KÜLTÜREL ÇATIŞMALAR VE KİMLİK KRİZİ

Kültür insanlığın yaptığı her şeydir. İnsan emeğinin ürünü olan kavramlar, simgeler, varlıklar, düşünceler ve her türlü maddi olguların oluşturduğu bütüne genel olarak kültür adı verilmektedir. İnsan çalışan, üreten ve yeni maddeler ya da düşünceler üreten yapısı ile var olan kültürel yapıların yaratıcısıdır. İnsanlığın gelişim süreci içinde bilgi üretimi ile kültürel yapılar arasında doğrudan doğruya ilişkiler kurulmuş ve her türlü üretim bir araya geldiğinde, insan toplumlarının değişim süreci içinde yeni kültürel yapılanmalar ile karşı karşıya geldikleri görülmüştür. Bilim hayatında var olan birikim ve bunlar arasında gündeme gelen yeni yapılanmalar, toplumların içinde yaşadıkları kültürel ortamları etkilediği gibi, zaman içerisinde toplumu dönüşüme zorladığı ve bugüne yönelik etkilenmeler yarattığı her dönem gündeme gelen gelişmeler ile doğrulanmıştır. İnsan toplumları geçmişten gelen geleneksel kültürel yapıları içinde yaşamlarını sürdürürken, bilimsel çalışmalar ve araştırmaların sonucunda ortaya çıkan yeni yapılar doğrultusunda eskisinden çok daha farklı bir yeni kültürler yavaş yavaş ortaya çıkmış ve zaman içerisinde kendisini yaşayan toplumsal yapılara kabul ettirerek, eski kültürlerin karşısına yeni kültürel oluşumlar olarak çıkmıştır. Tarihin her döneminde eskisinden çok farklı kültürel ortamlar birbirini izleyerek insanlığın bugüne kadar gelişerek gelmesini sağlamıştır. Kültürel yapılar insanlığın geçmişinden gelen zenginlikler olarak bugünlere gelmiştir.

Yeryüzünün her bölgesinde yayılan ve zamanla ayrı toplumlara dönüşen insan kalabalıkları çok farklı kültürel yapılar ile karşılaştığı zaman, geçmişten gelen farklı kültürel yapıların çekişme ve çatışma aşamalarına doğru kaydıkları görülmektedir. Sonunda her ülkede işbaşına gelen siyasi iktidarlar devletlerin insan unsurunu temsil eden toplumsal yapıları, var olan rejimlerin sosyolojik tabanını oluşturma doğrultusunda geçmişten gelen karışık kültürel ortamları düzelterek, ülkenin kültürel yapısında bir bütünleştirme çabası içine girdikleri görülebilmektedir. Ülkeden ülkeye değişen durumlar dikkate alındığında var olan devlet yapısının homojen bir toplumsal temele dayandırılmaya çalışıldığı ve bu doğrultuda birbiri ardı sıra devreye sokulan bütünleştirme çabalarının zaman içerisinde birbirine uyumlu kültürel oluşumlara doğru değiştiği görülmektedir. Ülkelerin ve devletlerin kendi iç alanlarında müdahale ederek oluşturmaya çalıştıkları homojenleştirme girişimlerinin sonucunda, ulus devletlerin çatısı altında ulusal kültür oluşumlarına doğru geçildiği görülmektedir. Ne var ki, ülkelerin kendi iç koşullarının ürünü olan ulusal kültürlerin zaman içerisinde dışa açılmaları ve evrensel kültür ile bir etkileşim sürecine yöneldikleri aşamada iç ve dış kültürler arasında karşılıklı etkileşim kademeleri ortaya çıkmakta ve bu nedenle de bütün kültürel yapıların aralarında bulunan farklılıklar yüzünden, çekişme ya da çatışma ortamlarına doğru sürüklendikleri görülmektedir. Bu tür gidişlerin sonucunda da kültürel çekişmeler daha da ileri giderek zamanla çatışma ortamlarına dönüşebilmektedirler.

Değişik toplumların sahip oldukları özel koşullar ortaya birbirinden çok farklı kültürler ortaya çıkarabildiği gibi, değişik toplumların ürettikleri kültürel yapıların da birbirlerinden farklılaşarak uzaklaştığı da göze çarpmaktadır. Yerel kültürler arasındaki farklılıklar, ortaya kültürel görecelik kavramı ile ifade edilen bir ayrışma olgusunu çıkarmaktadır. İnsanların yaptığı her şeyin toplamı olan kültür, bir insanlar arası etkileşim yaratarak insan toplumlarının bütünleşmesine çeşitli katkılar da bulunmaktadır. İnsanlar kendi kültürlerini ürettikleri gibi zaman içerisinde biriktirerek ve koruyarak toplumsal yaşamın insani boyutlarının belirlenmesinde kültür alanının simgelerinden yararlanırlar. İnsanların kültürün hem yaratıcısı hem de kullanıcısı konumundan gelen yaşam düzeni, her kültür kendi yapılanmasının özelliklerini taşıyan semgelere sahip olmuş ve kültürel çalışmalar yürütülürken kültür eserleri aracılığı ile semgesel birikimlerin süreklilik içerisinde kullanımlarına önem verilmiştir. Tüm insanlığın malı olan ortak kültürel öğeler olduğu gibi, bir kültürden diğerine geçerken değişen öğeler de vardır. Kültürün bir kısmı evrenselliğe doğru yönelirken diğer kısımları ülkesel ya da ulusal özellikler doğrultusunda yerel alanlar da etkinlik kazanabilmektedir. Batı emperyalizmi bütün dünyaya yayılırken,

kendi kültürünün önde gelen simgelerini kullanmış ve bu yoldan dünyanın diğer bölgelerinde uzun dönemler boyunca etkinlik sağlanmıştır. Böyle bir durumun yaratılmasında batı dünyasında gerçekleştirilen bilimsel devrimlerin olumlu katkıları olmuştur. Çeşitli bilim dallarında yapılan araştırmalar ve deneyler bilimsel gelişmeleri beraberinde getirirken, kültürel alanda da yakın etkiler ve dönüşümlerin önünü açmıştır. Bilgi üretimi ile kültür üretimi aslında iç içe geçmiş olan süreçlerin bir bütünüdür. Batı hegemonyasının gündeme getirdiği bilimsel gelişmeler, kültürel alanda dönüşümleri zorlarken bu aşamada eski ve yeni kültürler ile birlikte iç ve dış kültürler ya da ulusal ve evrensel kültürler arasında bir farklılaşma da kendiliğinden ortaya çıkarak, çok yönlü kültürel çatışmaların önünü açmakta ve kültürel zenginlikler giderek kaos ortamına dönüşmektedir.

Kültürler arasındaki farklılıklar zaman içerisinde çekişme ve çatışmalara dönüşürken, dünya düzeni açısından da yeni handikapları ortaya çıkarmaktadır. Emperyalizm ve sömürgecilik batı kültürünü en üst düzeyde geçerli kılmaya çalıştığı için iç ve dış ya da ulusal ve evrensel ve de en üst düzeyde geçerli ya da en alt düzeyde geçersiz kültürler olarak, farklı kültürel yapıların tartışma alanına gelmesine yol açmaktadır. Farklılıkların çatışma ortamına sürüklediği ayrı kültürel yapılar arasındaki yarışın hiçbir zaman kazananı olmamıştır, çünkü insanlık zamanla bilinçlendikçe hiçbir kültürün en üst düzeyde olması ya da hiçbir kültürün diğerlerinden üstün olamayacağı gibi bir gerçeklik genel anlamda kabul görmeye başlamıştır. Gelişmiş ülkeler kendi ileri kültürlerini bütün dünya ülkelerine empoze ederken, insanlığın dünya kıtalarını ve adalarını keşfetme süreci içinde geri kalmış bölgelerde de son derece özgün yapılara sahip olan ileri düzeye gelmiş geleneksel kültürlerle de karşılaşmıştır. Bütün yerkürenin keşifleri tamamlanınca hiçbir kültürün birbirinden üstün olmadığı ama aksine birbirlerinden çok farklı oldukları için dünya platformunu bir çiçek bahçesi görünümünde rengarenk bir ortama getirdiği anlaşılmaktadır. Birbirinden çok farklı özellikler taşıyan yeryüzü coğrafyaları, doğal olarak birbirinden çok farklı kültürel ortamlar yaratmakta ve iklimler ile doğal yapıların etkinliği doğrultusunda insanların birbirlerinden çok farklı çizgilerde kavrama, anlama, düşünme ve değerlendirme yeteneklerini ortaya çıkarmaktadır. Böylece kültürel alanın doğal olarak göreceli bir saha olduğu ve bu yüzden de her kültürü diğer kültürler ile karşılaştırırken, görelilik kriterini öncelikle dikkate almak gerekmektedir.

İnsanlar sanıldığı gibi sadece doğrudan doğruya fiziksel çevresi ile nesnel bir ilişki içinde değildir. İnsan maddi bir varlık olduğu gibi sahip olduğu manevi değerler üzerinden de bir kültür ortamının belirlediği kimliklere sahip kılınmaktadır. İnsanlar içinde yaşadıkları fiziksel çevreyi daha iyi anlamak ya da kendi yaşam biçimlerine uygun bir duruma getirmek için, toplumsal değer yargıları ile yakından ilgilenmekte ve bunlar üzerinden de kendi toplumlarının kültürel yapısının farklı bir kimlik kazanmasına aracı olmaktadır. Kültürel alanın toplumsal yapı üzerine otururken kültürlerin simgelerinden yararlanmaları doğal olarak öne çıkmaktadır. Gerçeklik ortamının özellikleri ile kültürel alanın simgeleri her zaman için uyumlu olmayabilir. Gerçek dünyanın nesnelere ile uğraşmak genellikle kültür ortamının simgeleri ile ilgilenmekten çok daha zor bir uğraştır. Düş dünyasının ürettiği düşsel simgeler kültür yaratma işini sürdürürken, var olan yaşam düzeninin dayandığı gerçeklikler, bütünüyle farklılıklar dünyası yarattığı için, kültürel alanda istenmeyen belirsizlikler ortaya çıkmaktadır. Nesnelere oranla simgelerle uğraşmak çok daha kolay bir iş olduğu için kültür alanındaki gelişmeler gerçeklik dünyasındaki yeniliklere oranla daha hızlı bir biçimde devreye girmektedir. Simgelerin en önemli özellikleri çok daha büyük kavramları ya da geniş boyutları bulunan konuların ele alınarak açıklanmalarında önemli katkılara sahip olmalarıdır. Simgelerin fiziksel dünyada bulunan nesnelere karşı çıkması ya da karşı çizgide bir varlık alanı yaratmaları söz konusu olamayabilir. İnsan için tek evren sadece fiziksel alan değil ama simgelerle ifade edilen diğer alanlar da alternatif alanlar olarak devreye girmektedir. Dil, din, sanat, mitoloji ve efsaneler de insanlık için alternatif evrenleri gündeme getirirken, kültür denilen çok yönlü alana doğru bir yöneliş gündeme gelmektedir. Farklı simgelerin ele alınışı ya da kendiliğinden ortaya çıkışları, insanoğlunun birbirinden çok farklı evrenlerde yaşadığının en açık göstergesi olarak görülmektedir.

Kültürel yapıların dayanak noktası olarak gördüğü simgelerin birbirinden çok farklı olması kültür alanında da homojen bir yapılanma yaratabilmeyi mümkün kılmamaktadır. Simgeler evreninin değişkenliği, insanoğlunun yer yüzünde toplumdan topluma farklılık gösteren simgesel oluşumlar içerisinde yaşadığını göstermektedir. Bir simgenin insanlık için anlamlı olabilmesi için simgeler arasındaki bağlantıların düzenli olarak kurulması gerekir. Simgelerin birbirleriyle olan ilişkilerine dayanarak anlam çıkarabilmek için her türlü bağlantıların bir sistem içerisinde ele alınması gerekir. İçi boş kalıplar konumundaki simgelere anlam verilebilmesi için, belirli yaklaşımlar çerçevesinde içerik kazandırma çalışmaları yapılmaktadır. Simgelere anlam kazandırmak için her zaman için yeni düzenlemelere gereksinim vardır. Her simgesel sistem, kültürel ya da sanatsal kurgular olarak belirli doğrultular da içerik ya da anlam kazanırken, ülkelerin toplum düzenleri içerisinde yer alan kültürel oluşumların da önleri açılabilir. Kültürel yaklaşıma göre simgeler fiziksel gerçeklikten az ya da çok uzaklaşabilirler. Nesnelere oranla simgelerle oynamak daha kolay bir iş olduğu için onları ele alarak yeni anlatımlar ya da sanatsal eserler yaratmak mümkündür. Toplumun ve insanlığın çeşitli sorunlarının ele alınarak farklı anlatımlarla dile getirilmesi düşünce boyutuna ulaşabilmektedir. İşte bu aşamadan sonra bilim ile kültür arasındaki ilişki düzeni değişmekte ve farklı yaklaşımlar birbiri ardı sıra öne çıkmaktadır. Bu durumda kültürler arasında var olma yarışı çekişme üzerinden çatışma aşamasına gelebilmektedir. Her simgesel sistem özerk bir biçimde kendi yapısına ya da kurallarına göre değişim içindedir. Toplumsal yapıların kültürler

arasındaki farklılıkları artırdığı açıkça ortaya çıkmaktadır. Evrensel olduğu öne sürülen kültürlerin de bazen bir ülkeden diğerine önemli ölçülerde farklı çağrışımlar yaptığı görülebilmektedir. Bir kültürden diğerine geçerken simgeler arasındaki eski ilişkiler gelişerek çok daha farklı bir biçimde değişme aşamasına gelmektedir.

Genel anlamda insanlar içinde yaşadıkları çevreye uyum gösterecek biçimde kültürel çevre tarafından donatılırlar. Donanımı öngören eğitim süreci insanın doğumu ile başlayıp yaşamı boyunca sürüp gider. Davranış biçimleri birey tarafından bazen bilinçli bazen de bilinç dışı yollardan kazanılır. İnsan kültürel çevresi ile sürekli etkileşim altındadır. İnsanlar bir yandan çevresinin kültürel değerlerini, davranış biçimlerini ve kavramayı kolaylaştırıcı simgeleri öğrenirken, öte yandan da kişisel becerileri oranında öğrendiklerini zenginleştirerek yaşam çevresine sunarlar. İnsanlar içinde doğdukları toplum yapısının kültürel değerleri ve simgeleri ile kendiliğinden karşı karşıya geldikleri aşamada, karşılıklı etkileşimler ile yeni kültürel bakış açıları ve değerleri devreye girerek bu alandaki simgesel yapılanmanın daha da zenginlik kazanmasına yardımcı olurlar. Her insan kuşağı kendilerine kaldığı gibi kültürü bir miras gibi kullanarak ve çeşitlendirerek ve zenginleştirerek yeni kuşaklara bu yapıyı devrederler. Toplumda yaşayan bireylerin birbirlerinden çok farklı davranışlara yönelmesi sosyal bir kaos ortamı yaratacağı için, bu aşamada kültürün işlevi bireylerin davranışlarını ortak bir zemin ve doğrultuda tutma çabası olarak tanımlanabilir. Her kültürel yapının kendine göre bir insan modeli tümüyle doğal karşılanması gereken bir durumdur. Bu yoldan ortaya çıkarılan insanlar, etkileşim aracılığı ile içinde yaşadığı kültürün evrimleşmesini sağlayan iç dinamiklere katkı vererek, içinde bulunduğu çevresini zenginleştirecek ve zamanla toplumsal yaşama katkıda bulunacak ekonomik bir değer yaratacaktır. Toplum içinde bu gibi gelişmeler ortaya çıkınca kültürün kurumlaşması ya da örgütlenmesi adı verilen bir gelişmeler gündeme gelerek, daha kalıcı bir yapılanma içinde kültürün yeni bir düzene kavuşturulması için çaba gösterirler. Kültür örgütleri büyük bir organizma olarak yapısalılık kazanan toplumun sosyal çalışma ya da etkinlik örgütleri olmak durumundadırlar. Kültür dünyasının uzantısı olarak gerçeklik kazanan kültürel yapılanmalar, toplumların üst ve alt yapıları ile uyumluluk içinde oldukları aşamada, sosyal sistemin çatısı altında varlıklarını daha güçlü bir konumda sürdürebilmektedirler. Geleceğin kültürünün daha ileri bir düzeyde gelişebilmesi için toplumsal güç kazanma önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

İnsanlar ile örgütlerin dayandıkları varsayımlar farklı olduğu için makro düzeydeki çalışmalarda bunlar arasındaki ayrılıklar kendiliğinden gündeme gelebilmektedir. Kültür örgütleri açık sistemler olarak sosyal çevreler ile yakın ilişkilerini sürdürmektedirler. Son dönemlerde çok hızlı bir biçimde ortaya çıkan teknolojik yenilikler doğrultusunda çevresel kültür alanında önemli değişiklikler gün ışığına çıkmıştır. Bilim ve teknik alanlarında yaşanmakta olan hızlı değişim belirsizlikleri artırdığı için sosyal çevrelerin yeniden oluşumunda, gücü temsil eden bilgi eskisine oranla daha çok belirleyici bir aşamaya gelmektedir. Yeni gelen bu aşamada kültürel farklılaşma kaçınılmaz bir biçimde örgütlerin çalışmalarını da etkilemektedir. Yöneticiler böylesine ortamlarda kültürel işlevlerini ortak değerlere bağlı kalarak yürütmek zorunda kalmaktadırlar. Toplum içindeki merkezlerin arasında bulunan güç mesafelerinin böylesine durumlarda, kültürel değerleri eskisinden farklı bir biçimde ele almasıyla birlikte yeni kültür değerleri insanlığın gündeminde yerini almaktadır. Dünya haritasına bakıldığı zaman her ülkenin kendi kültürünü yaratarak evrensel alanda öne geçmeye çaba gösterdiği anlaşılmaktadır. Büyük gelişmiş ülkelerin sahip oldukları bilgi birikimi ile dünya ülkelerine yönelik bir kültür emperyalizmi içerisine girmeleri, dünyanın gelişim çizgisi üzerinde yönlendirici baskılar yaratmıştır. Bir kültürün temel yaratıcısı olarak emperyalizm her açıdan etkin olarak kültürler arasındaki çatışmaları tırmandırmaktadır. Emperyal merkezler diğer ülkeleri kendilerine bağlama doğrultusunda kültürü siyasal baskı aracı olarak kullanmaktadırlar.

Kültür açısından hava ve su kadar yaşamsal önem taşıyan konulardan birincisi özgürlük sorunudur. Burada özgürlüğün insanlarla olan bağlantısı ile toplumlar üzerindeki yönlendirici etkilerinin kültür dünyasını n biçimlenmesinde birinci derecede yansımaları olduğu söylenebilir. Ülkelerin siyasal sistemleri içerisinde özgürlük kavramı en önde gelen bir doğal hak olarak görülmektedir. Özgürlüklere tam olarak sahip olmak isteyen toplumlar bu doğrultuda bağımsızlık savaşlarına kalkışarak hedeflerine ulaşmaya çalışmışlardır. Tam anlamıyla özgürlükler düzeni kurulmadan kültür ve sanat

özgürlüklerine normal koşullarda sahip olabilmek mümkün değildir. Özgürlüklerin politik olduğu kadar sosyal ve düşünsel boyutları da olduğu ve böylesine bir bütünlük içerisinde konu ele alındığı zaman ancak bazı sorunların aşılacağı anlaşılmaktadır. İnsanlığın gelişim süreci içerisinde batı dünyasının gelişmişlik düzeyine gelmesi uzun mücadeleler sonucunda gerçekleşmiştir. İnsan doğasına uygun bir yaşam biçimi bugünün kültür dünyasını yaratmıştır. Kapitalist toplumlarda bireyciliğin öne çıkartılması beraberinde özgürlük sorununu da getirmiştir. Ne var ki, toplumsallığın ağır bastığı durumlarda ise kitlesel yaşam düzenleri öne çıkmıştır. Halk yığınlarının bir toplum olarak birlikte yaşamalarıyla öne çıkan bugünkü devlet yapıları ve siyasal düzenlerin devam edip gitmesinin hukuk devletlerinin ve kamu düzenlerinin öncelik kazanmasına yol açtığı aşamalarda ise, özgürlüklerin geride bırakıldığı ve daha çok düzenlilik içinde bir toplumsal yapı doğrultusunda kültürel oluşumların gündeme geldiği görülmektedir. Kültür ve doğa ilişkilerinin belirli soyutlamalardan uzak tutulması, kültürlerin çeşitliliği ile sosyal yapıların farklılığını daha belirgin olarak ortaya çıkarmaktadır. Toplumsal geleneklerin devam ettiği bir ortamda kültürel alandaki yenilikler öncelikle karşıtlık ortamlarına doğru gidişi örgütlemektedir.

Bilimsel gelişmeler özgürlük ortam içinde gerçekleştiği gibi kültürel hak ve özgürlükler gelişme yolunda ilerleyebilmek için de bilim gibi ortak bir özgürlük alanı ararlar. Bilimin gelişmesi ile birlikte ilk çağlardan gelen inançlar devre dışı kalmış ve bilimsel yaşama uygun bir çizgide yeni kültürel oluşumlar ortaya çıkmıştır. Özgürlük genel anlamda bir haktır ama bütün haklar özgürlük değildir. Özgürlük bütün hakların ortak kökeni olduğu kadar, kişilerin toplum içerisindeki hareket alanını da belirlemektedir. Özgürlük kişilerin toplum içinde sahip olduğu bağımsızlık alanıdır. Kültür ise insanlığın temel taşı olarak toplumların geleceğini yönlendirmektedir. İnsanların içinden geldikleri toplumsal yapıların birbirinden farklı ve özgün özellikleri kültürel alanda belirleyici olmaktadır. İnsanların bilinç ürünlerinin toplamı kültür kavramının karşılığını oluşturmaktadır. Kültürlerin yaratılmasını, aşılmasını ve yeni nesillere aktarılmasını eğitim disiplini gerçekleştirilmektedir. Kültür bir yaşama biçimi olarak, insanların doğal olaylardan ve zorunluluklardan kurtulmasıyla ortaya çıkmıştır. İnsanların düşünce ve yaratıcılık etkinlikleri kültürleri yakından ilgilendirmektedir. Toplumlara ulus yapan öğelerin başında yer alan kültür olgusu yıllarca yaratıcılık ile beslenmiş ve gündün güne de bilimsel gelişmelerin etkisiyle çağdaşlaşmamıştır. Kültürler karmaşık bir yapıya sahip oldukları için toplumların kaynaşmasında vazgeçilmez rollere sahiptir. Kültürlerin çok yönlülüğü bireylerin çok farklı çizgilerde topluma açılabilmelerini ve değişim sürecine değişik katkılar ile katılma şanslarının da gerçekleşmesine destek sağlayabilmektedir. İnsan toplumlarının her şeyi barındıran çok yönlü yapılanmaları açısından kültür de benzeri bir yapılanma doğrultusunda sosyal oluşumlara katkıda bulunmaktadır. Bilgi, düşünce ve değer yargılarının bir araya gelmesiyle oluşan kültürel modeller bir anlamda toplumsal geleneklerin bütünü olarak görünmektedir. Toplumsallaşma ve uluslaşma süreçlerinin belirginlik kazanması noktasında, kaynaklık yaparak destek olan kültürlerin her türlü sosyal oluşum açısından belirleyici bir etkisi olmaktadır. Her toplum için, sosyal yaşam düzeni aynı zamanda kültürel yaşam yapılanması olarak görünmektedir. Eğitim ve kültürün birbiriyle çok yakın bir konumda olması nedeniyle, eğitim kültürün yaygınlaşmasında birinci derece rol sahibidir.

Küreselleşme akımı bütün dünyayı tek bir dünya devletinin çatısı altında toplamaya çalışırken, her şeyin küreselleşmesi aşamasında kültürel alanın da globalleşmesi gündeme gelmiştir. Var olan ulusal kültürler dışlanırken, yüzlerce yıl öncesinden gelen geleneksel toplum ve devlet düzenlerinin karşıya alındığı, hatta bunların zaman içinde tasfiye edilmesine çalışıldığı, yeni dönemde siyasal ve askeri savaflara benzer bir biçimde kültürel çatışmaların da dünya kamuoyu önünde gerçekleşmeye başladığı anlaşılmıştır. Küreselleşme akımı ile birlikte dünya küçülürken, çok çeşitli kültürlere gerek olmadığı ve bu doğrultuda bütün dünya için geçerli olacak tek bir küresel kültürün oluşturulmasına öncelik verilmiştir. Yerel sınırların aşıldığı, yer ve zaman kavramlarının önemsizleştiği, farklı kültür yapılarının dışa açılarak birbirleriyle çok yönlü ilişkilere girdiği bir küresel kültür oluşturma dönemine geçilmiştir. İletişim alanında gerçekleştirilen devrim niteliğindeki yenilikler, küresel kültüre geçiş aşamasında son derece belirleyici olmuş ve bunun sonucunda iletişim araçları ile birlikte küresel kültür hem oluşturulmuş hem de bütün dünya ülkelerine yayılmıştır. Bütün dünyayı tek bir küresel köy olarak tanımlamaya çalışan küresel emperyalistler, sahip oldukları ekonomik ve teknolojik güçleri kendi çıkarları doğrultusunda kullanarak küresel bir kültürü insanlığın önüne sermek için yıllarca yoğun çabalar göstermişlerdir. Ulusal devletlere karşı çıkan bir çizgide gündeme gelen küreselleşme akımı, ulusal kültürleri dışlayarak bunların yerine her yerde geçerli olacak bir küresel kültürün yaratıcısı olmaya çalışmıştır. Merkezden çevreye yayılan batı kültürü kurulmakta olan küresel kültürün çekirdeği olarak işlenmiş ve yeni oluşturulan küresel değerler batı kültürü üzerine inşa edilmeye çalışılmıştır. Küreselleşme akımı baskıcı bir biçimde sürdürüldükçe, bu doğrultuda bir homojenleşme eğilimi ortaya çıkmış ve bütün insanlığın tek tip bir kültürel oluşum içerisinde yerini almasına çalışılmıştır. Her alanda küreselleşme emperyalizmin baskılarıyla sürdürüldükçe, kültür alanında da dışarıdan yönlendirmeli ve baskıcı bir oluşum süreci örgütlenerek, tekdüze bir sisteme dayanan dünya devletine giden yol açılmaya çalışılmıştır. Medya yolu ile bütün dünyaya pazarlanan küresel kültür oluşumu bugünün bütün ulus devletlerin kültürel yapılarını dışlayarak, kapitalizmin demir yumruğu altında her yerde geçerli kılınmaya çalışılmaktadır.

Ulus devletler ile birlikte ulusal kültürler devam ederken küresel kapitalizmin bütün dünyaya tek bir devlet ile birlikte tek bir kültür empoze etmesi bugünün dünyasında önemli bir kültür çatışması yaratmıştır. Şimdiye kadar, iç-dış, alt-üst, yerli-yabancı gibi farklı kimlikler üzerinden kültürel çatışmalar devam ederken, son dönemde ortaya çıkartılan küreselleşme akımı çerçevesinde şimdi de ulusal-küresel ayırımı çerçevesinde yeni bir tür kültürler arası çatışma ortamı yaratılmıştır. Her kültürün özgün olduğu ve

birbirinden çok farklı değerler taşıdığı ve hiçbir kültürün diğerinden üstün olamayacağı gibi bilimsel doğrular devam etmesine rağmen, eskiden bu yana devam eden kültürler arası çatışma ortamına bir de ulusal ve küresel kültürler arasındaki çelişkilerin eklenmiş olması, insanlık açısından kabul edilemeyecek bir olumsuz durumdur .Kültür alanında geçmişten gelen çelişki ve çatışmalar devam ederken , bir de ulusal ve küresel çatışmaların ciddi biçimlerde çatışma ortamları yaratması yeni bir kaos ortamını da beraberinde getirmiştir . Soğuk savaş sonrası dönemi bir kaos ortamı olarak değerlendiren küresel merkezler, kültür alanını da kendi hegemonya alanı olarak seçtikleri bu yeni aşamada, kaosu derinleştiren yolda emperyalist yollarını sürdürmek istemektedirler. Bu amaçla tam bir çıkarıcı ve komplocu siyaset sonuna kadar zorlanmaktadır.

Çatışan kültürlerin çok ciddi boyutlarda kimlik krizleri yarattığı birçok ülkede göze çarpmaktadır. Özellikle beş yüz yılı bulan bir geçmişe sahip olan ulus devletlerin, kendi toplumları ile birlikte ortaya çıkardıkları ulusal kültürlerinden vazgeçmelerinin kolay kolay mümkün olamayacağı son zamanlarda ortaya çıkan gelişmeler ile birlikte anlaşılmaya başlanmıştır. Tarihsel dönüşüm süreçlerinde ortaya çıkmış olan ulus devletlerin kendi ulusal toplum yapıları ile yüzlerce yıl birlikte yaşamaktan ileri gelen ortaklıklarının görmezden gelinmeyecek bir kenetlenme yarattığı görülmekte ve küresel saldırılara karşı ulus devletler kendi ulusal toplumları ile iş birliği yaparak direnmektedirler. Ulus devletlerin yüzlerce yıllık birlikte yaşamaktan ileri gelen ulusal kimliklerinin gurur ve onur ile sürdürüldüğü bir aşamada ulusal kültürlere saldırılması çok büyük rahatsızlık yaratmaktadır. Bir ulusun oluşumu sırasında o toplum içinde var olan vatandaşlar uluslaşma ile birlikte ulusal kimliklerine kavuşmuşlardır. Dış güçlere ve emperyalist devletlere karşı bir ulusal kurtuluş savaşı verilerek kurulmuş olan ulus devletlerin kahraman vatandaşları, bağımsızlıklarını kazandıktan sonra ulusal kimliklerini bir gurur ve onur yansıması olarak taşımayı sürdürmeye çalışmakta ve hiçbir biçimde bu ulusal kimliklerinden vazgeçmeyerek bu statülerini sonuna kadar korumaya çalışmaktadırlar. Böylece ulus devletlerin ulusal vatandaşları, küresel emperyalizmin tek dünya devletine yöneldiği yeni aşamada hem ulusal kültürlerine hem de ulusal kimliklerine sahip çıkarak ve gerektiğinde ulusal bir dayanışma içinde hareket ederek, küresel emperyalizmin bölücü ve yıkıcı saldırılarına karşı her yönden direnişe geçmektedirler .Bu çerçevede bugünün ana çelişkisi olarak ulus devletler ile küresel şirketler çatışmasının ortaya çıktığı yeni aşamada , ulus devlet kimliği ya da ulusal vatandaşlık küreselci kimliğine ters düşmekte ve küreselcilerin seçtiği ya da satın aldığı işbirlikçi kadroların küresel kimliklerinin daha henüz dünya halklarını temsil eden bir aşamaya gelemediği görülmektedir.

Her kültür farklı koşulların sonucu olduğu için hiçbir kültür birbirine benzememektedir. Bu nedenle de kültürel yapılar arasında her zaman için çelişkiler, çekişmeler ve çatışmalar doğal olarak ortaya çıkmaktadır. İç-dış, alt-üst, geleneksel-modern, yerel-ülkesel, ulusal ya da küresel ayrımları devam ettiği sürece, farklı kültürlerin çatışma içinde olması kaçınılmazdır. Hiçbir kültürün üstün olmadığını bilerek bütün kültürlere eşit mesafede durulduğu zaman, kültürler arasındaki çatışmaları sona erdirecek bir hoşgörü ortamı yaratılabilecektir. Bugünün ana meselesi olan emperyalizmin küresel kültür dayatmasına karşı, bütün ulusal ve ülkesel kültürlerin kendini koruma ve direnerek var olma hakları olduğunu bir kez daha tekrarlamakta ulusal yarar vardır. Kültürler çekişir, çatışır ama birbirlerini yok edemez. Her kültürel yapının birbirine saygılı davranmasının güvence

altına alınması uluslararası kültürel mirasları koruma sözleşmeleri doğrultusunda kaçınılmazdır. İnsanlık tarihi boyunca sürüp giden savaşların devletlerarası rekabet yarattığı noktalarda, devletler karşı tarafa zarar vermek için kültür eserlerine saldırmakta ve bunların yıkılmasına giden yolda bombalamalar ile insanlığın ortak mirası olan kültür eserlerini yok etmektedirler. Çağdaş uygarlık düzenleri geçmişin birikimi üzerine kurulu olduğu için, kültür adına ne varsa bunların koruma altına alınması ve müze ya da kültür merkezi gibi yerlerde saklanarak gelecek kuşaklara zarar görmeden aktarılması, bilimsel bilgi birikimi için gerekmektedir. İnsanlık adına geçmişin kültür mirasına sahip çıkılırken, bugünün siyasal ortamında savaş gibi sıcak çatışmaların kültürel yapılara zarar vermesi kesinlikle önlenmelidir.

Her kültür bir toplumsal yapılanma olarak, toplum içinde yaşamını sürdürmekte olan insanlara o toplumun kimliğini kazandırmaktadır. Aynı toplum içinde birlikte yaşayan ve birbirinden çok farklı değişik kimliklere sahip olan vatandaşların, kimliklerinin birer kültürel zenginlik olarak kabul edilmeleri ile birlikte, çağdaş demokratik rejimler gerçeklik kazanabilmektedir. Bu durumun tersi bir doğrultuda herkes kendi alt kültürüne uygun bir toplum düzeni kurmaya kalkıştığı zaman ise kültürler arası çekişmelerin çatışmaya dönüştüğü ve zamanla güçlü toplumsal kesimlerin kendi kültürlerini esas alan ulus devletleşme sürecine yöneldikleri görülmektedir. Ulus devletler toplumun büyük kesiminin kültürüne bağlı olarak kurulurken, aynı toplum içinde yaşayan diğer grupların kültürel yapıları da demokratik düzen anlayışı çerçevesinde varlıklarını koruyabilmektedirler. Bu gibi durumlarda egemen kültürel yapının diğer kültürlerle karşı hoşgörü göstermesi ile birlikte, daha küçük toplum kesimlerinin içinden çıkacak olan azınlık kültürlerinin de, bölücülükten uzak durarak çok kültürlü bir yaklaşım çizgisinde önce birlikte yaşamayı ve daha sonra da bir toplumsal mutabakat çerçevesinde, barış içinde birlikte yaşamayı savunmaları ile ülke, bölge ve dünya barışı açısından toplumsal barışın korunabilmesi için zorunlu bir durum olarak acilen öncelik kazanmaktadır. Eğer var olan devlet düzenleri içinde barış içinde birlikte var olma süreci başarıyla gerçekleştirilebiliyorsa, o zaman her ülkenin durumuna göre, var olan devlet düzeni çatısı altında gündeme gelen ortak yaşam düzeninin, zaman içerisinde oluşturabileceği kültür ortamı içinde devlet gerçekliğine dayanan bir ortak vatandaşlık kültürü oluşturulabilmekte ve siyasal kimlikler de bu ortak kültürel kimlik temel alınarak tanımlanmaktadır. Çatışan kültürlerin iç ve dış savaşlara dönük olumsuz gelişmelere yol açmasının önlenmesi ve zaman içinde kimlik krizlerinin ülke düzenlerini bozmaması için, kültür zenginliğinin yarattığı hoşgörü ortamları acilen demokratik siyasal düzenlere dönüştürülmelidir. Böylece barış içinde birlikte var olma ve yaşama şansı uygulanarak tüm insanlığa barış getirecektir.

Prof. Dr. Anıl ÇEÇEN

[status draft]

[nogallery]

[geotag on]

[publicize off|twitter|facebook]

[category araştırma]

[tags ARAŞTIRMA DOSYASI, PROF. DR., ANIL ÇEÇEN, KÜLTÜREL ÇATIŞMALAR, KİMLİK KRİZİ]